

**ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

Збірник матеріалів

**III Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(3 листопада 2023 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
III Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 3
3 листопада 2023 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2023 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів III Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (3 листопада 2023 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2023. Вип. III. 272 с.

Організаційний комітет:

- Богуш А. М. – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
- Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
- Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
- Булгакова О.Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
- Левицька М.І. – методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

но, досліджувати, експериментувати, творчо мислити, застосовувати раніше набуті знання та навички.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брежнєва О. Г. Формування пізнавальної активності у старших дошкільників. *Дошкільне виховання*. 2018. № 2. С. 12-14.

2. Ільїна Н. М. Психологія творчості та обдарованості : навч. посіб. Київ : Університетська книга, 2018. 227 с.

3. Ладивір С. О. Дитина пізнає світ. *Вихователь методист дошкільного заклад*. 2017. № 10. С. 23-29.

4. Ладивір С. О. Пізнавальний розвиток старшого дошкільника. *Дошкільна освіта*. 2019. № 3 С.25 - 39.

5. Марусинець М. Розвиток пізнавальної активності: психологічні умови та дидактичні засоби. *Дошкільне виховання*. 2019. № 12. С. 7.

6. Садова Т. А. Рудакова А. О. Формування пізнавальної активності дошкільників як психолого-педагогічна проблема. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 49–52.

7. Товкач І. Є. Індивідуальні особливості пізнавальної активності старших дошкільників : дис. ... канд. псих. наук. : 19.00.07. Київ, 2017. 203 с.

ПІЗНАВАЛЬНИЙ ІНТЕРЕС ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Магістрантка Б. В. Кириченко

Сучасні діти живуть в епоху інформатизації та комп'ютеризації та в умовах швидко мінливого життя від людини потрібно не тільки володіння знаннями, а й насамперед уміння добувати ці знання самому та оперувати ними, мислити самостійно та творчо.

Відповідно до Базового компоненту дошкільної осві-

ти та вимог до результатів освоєння основної освітньої програми, представлених у вигляді цільових орієнтирів на етапі завершення рівня дошкільного освіти, висувається важливий напрямок – допитливість [1]. Дитина ставить питання дорослим та одноліткам, цікавиться причинно – слідчими зв'язками, намагається самостійно вигадувати пояснення явищ природи та вчинків людей, схильний спостерігати, експериментувати. Прагнення до розуміння світу закладено в дитині біологічно, але це прагнення потрібно розвивати. Саме тому Базовий компонент та Державний стандарт [1, 6] спрямовує завдання та зміст освітньої діяльності в рамках освітньої галузі на досягнення цілей розвитку у дітей пізнавальних інтересів, інтелектуального потенціалу.

Пізнавальний розвиток – один із найважливіших напрямків дошкільної освіти. Завдання педагогів дошкільної освітньої організації – створити умови, знайти найбільш вдалі способи подання інформації у розвиток допитливості, пізнавальної активності, пізнавальних здібностей дітей.

Зважаючи на особливості розвитку дітей дошкільного віку, під пізнавальною активністю можна розуміти активність, що виникає з приводу пізнання та у його процесі. Вона виявляється у зацікавленому прийнятті інформації, бажанні уточнити, поглибити свої знання, у самостійному пошуку відповідей на питання, що цікавлять, у прояві елементів творчості, в умінні засвоїти спосіб пізнання і застосувати його на іншому матеріалі.

Особливий інтерес для нас становлять рівні прояву пізнавальної активності, спрямовані на активізацію навчання.

Перший рівень – відтворювальна активність: прагнення дитини зрозуміти, запам'ятати, відтворити знання, опанувати спосіб його застосування за зразком. Цей рівень відрізняється нестійкістю вольових зусиль дитини, відсутністю інтересу до поглиблення знань, відсутністю питання «Чому?».

Другий рівень – інтерпретуюча активність: прагнення

дитини до виявлення змісту досліджуваного змісту, прагнення пізнати зв'язки між явищами та процесами, опанувати способи застосування знань у змінених умовах.

Третій рівень – творча активність: інтерес і прагнення дитини як проникнути глибоко у сутність явищ та його взаємозв'язків, а й знайти при цьому новий спосіб. Характерною особливістю цього рівня активності є прояв високих вольових якостей дитини, завзятість та наполегливість у досягненні мети, широкі та стійкі пізнавальні інтереси. Даний рівень активності забезпечується збудженням високого ступеня неузгодженості між тим, що дитина знала, що вже зустрічалося в її досвіді, та новою інформацією, новим явищем.

Розпізнати пізнавальну активність дитини нескладно. Найчастіше пізнавальна активність проявляється у процесі сприйняття і мислення дитини, а найбільш загальними показниками пізнавальної активності дитини є:

- захопленість предметом, оповіданням, діяльністю;
- яскраво виражене прагнення виконувати різноманітні, особливо складні завдання, бажання продовжувати заняття після закінчення;
- прояв самостійності у доборі засобів, способів дій, досягнення результату, здійснення контролю;
- спілкування з дорослим, питання спрямовані на пізнавальні інтереси;
- емоційне ставлення до предмета (оповідання, діяльності тощо) постійне щодо нього прагнення [5, 8].

Для дитячої пізнавальної активності характерні такі особливості як:

- проявляється з самого народження та інтенсивно розвивається протягом усього дошкільного віку, виходячи за його межі, забезпечуючи дитині накопичення різних способів пізнання навколишнього світу;
- проявляється у різних видах діяльності, як правило, не характеризується цілеспрямованістю пізнання в окремій сфері, дитину цікавить усе, що її оточує;

- яскраво проявляється у питаннях, порівнянні, експериментуванні, постановці та вирішенні різноманітних дитячих проблем, вкладених у більш глибоке пізнання дитиною навколишніх предметів і явищ;

- дитина дошкільного віку виявляє інтерес і всеохоплюючу цікавість від «що це?» до «хочу все знати!» [7].

Іншими словами можна сказати, що активність дитини спрямована не тільки на пізнання окремого предмета або явища, а й на розпізнавання причини, мети, складу, призначення, способу використання тощо.

Пізнавальний інтерес є найважливішою складовою пізнавальної активності та посилюється з накопиченням дитиною досвіду пізнавальної діяльності. Від молодшого до старшого дошкільного віку пізнавальні інтереси набувають стійкості. Інтерес дитини безпосередньо залежить від її знань, а також способів, якими дорослий передає дитині нові знання. У процесі формування у дитини пізнавального відношення до оточуючому чітко простежується єдність інтелектуального та емоційного ставлення до предметів та явищ дійсності.

Дитина у процесі пізнання виявляє емоції, які свідчать про ставлення до процесу пізнання [9].

Наприкінці дошкільного віку виявляються ознаки самостійності, самоконтролю пізнавальної діяльності дитини, що проявляється у постановці мети, знаходженні способу, який контролює процес діяльності, самостійної оцінки результату. Дитина все частіше перестає наслідувати дії дорослого, а іноді в рамках дозволеного, відходить від його вимог. З боку дитини можна спостерігати прояв ініціативи, певних вольових зусиль, спрямованих виконання завдань чи просто регуляцію власного поведінки [3, 4].

Психолого-педагогічні дослідження показують, що використання ігрових методів та прийомів підвищують ефективність пізнавальної діяльності, сприяють підвищенню пізнавальної активності дітей, розвитку пізнавального інтересу [2].

Застосування ігрових методів у вихованні дітей дошкільного віку зумовлено їх особливостями та роллю гри як провідної діяльності дітей у цей період. Вся атмосфера сучасного дитячого садка насичується різноманітними ігровими ситуаціями, які спонукають дітей до творчої самостійності, фантазії, різноманітного спілкування з однолітками. Гра стає змістом та формою організації життя дітей. Ігрові моменти, ситуації та прийоми включаються у всі види дитячої діяльності та спілкування вихователя з дітьми дошкільного віку [10].

Методи виховання як основні інструменти здійснення виховного процесу постійно удосконалюються, відповідаючи на актуальні запити сучасної освіти. Творча позиція педагога у виборі методів виховання є запорукою успішного вирішення виховних завдань [10].

За допомогою методів виховання коригується поведінка дітей, формуються якості особистості, збагачується досвід їхньої діяльності, спілкування і відносин. Методи виховання у різних педагогічних ситуаціях повинні постійно змінюватись, у цьому і проявляється професійний та творчий підхід педагога до процесу виховання.

У своїй роботі педагог використовує засоби виховання, які сьогодні у дошкільних освітніх організаціях розглядаються з різних сторін. Засоби як матеріалізовані предметні способи роботи з змістом використовуються у єдності з методами.

З засобами виховання виступають різноманітні види дитячої діяльності, які є типовими для дошкільного віку. Вони включені комунікативна, трудова, пізнавально-дослідницька, продуктивна, музично-художня діяльність. До засобів виховання також відносяться розвиваюча предметно-просторове середовище, предмети та пристосування для того, щоб здійснити якусь спільну діяльність вихователю з дітьми.

Педагог у роботі включає такі засоби виховання пізнавальної активності: розвиваючі освітні ситуації, дослідно-експериментальна, пізнавально-дослідницька і проектна діяльність із дітьми. Активне використання дидактичних ігор в

освітній процес, які також вважаються засобами виховання пізнавальної активності, сприяють прояву пізнавальної активності у дитини, допомагають активізувати психічні процеси, розширюють пізнавальний інтерес, дозволяючи повною мірою розкритися йому пізнавальною діяльністю.

Таким чином, усе вищевикладене дозволяє зробити висновок, що головними формами виховання пізнавальної активності будуть організовані заняття (групові, індивідуальні), а також будь-які види діяльності з дітьми. Щоб використати будь-яку форму виховання пізнавальної активності, необхідно скласти певний алгоритм, схему, план, які дозволяють найбільш раціонально та грамотно організувати виховний процес.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 12.01.2021 р. № 33. Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS34727>

2. Ладивір С. Пізнавальна активність старших дошкільнят: індивідуальні особливості. Дошкільне виховання. 2006. № 11. С. 3-6

3. Ладивір С.О., Стадник Г.А. Розвиток пізнавальної активності дітей у процесі їхнього спілкування з батьками. Психологія: Респ. наук. метод. Київ: Навч. книга, 2000. 140 с.

4. Психологія: Підручник / За ред. Ю.Л.Трофімова. Київ: Либідь, 2001. 560с.

5. Садова Т. А., Рудакова А. О. Формування пізнавальної активності дошкільників як психолого-педагогічна проблема. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 49–52.

6. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-012-m.pdf>

7. Суржанська В.А. Творчі завдання як засіб форму-

вання пізнавальної активності старших дошкільників : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Інститут проблем виховання Академії педагогічних наук України. Київ, 2004. 19 с.

8. Ткачук Т. А. Розвиток пізнавальної активності дітей дошкільного віку у спілкуванні з вихователем : дис. ... канд. психол. наук. Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2003. 211 с.

9. Ткачук Т.А. Радість пізнання. *Дошкільне виховання*. Київ. 2002. № 9. с. 10-11.

10. Товкач І.Є. Формування пізнавальної активності старшого дошкільника у ході мовленнєвих занять. *Молодий вчений*. 2014. №3(06). С. 103-106.

11. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г.С. Сковороди; [редкол.: В.І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ : Абрис, 2002. 742 с.

СТРАХ І ПРИЧИНИ ЙОГО ВИНИКНЕННЯ У СТАРШОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Магістрантка Н. Кузнєцова

Страх складається з певних і цілком специфічних фізіологічних змін, експресивної поведінки та специфічного переживання, що виникає з очікування загрози або небезпеки.

Сприяють виникненню страху деякі типологічні властивості нервової вищої діяльності. Це емоційна чутливість і пов'язана з нею вразливість. Підвищена вразливість таких людей виражається в їхній емоційній вразливості та вразливості, коли вони «все близько приймають до серця і легко засмучуються», будучи нездатними до агресивних відповідей. Схильні до страхів діти не схильні до зовнішнього, відкритого вираження своїх почуттів і переживань – вони «все тримають у собі» [6].

Більшість дітей проходять у своєму психічному роз-